

FERDINAND VON SCHIRACH

Brott

Översättning av Lena Hammargren

ALBERT BONNIERS FÖRLAG

Citatet på s. 55 ur F. Scott Fitzgeralds *Den store Gatsby*
är översatt av Christian Ekvall.

www.albertbonniersforlag.se

ISBN 978-91-0-012541-7

Tyska originalets titel: *Verbrechen*

Copyright © Piper Verlag GmbH, München 2009

GGP Media GmbH, Tyskland 2011

Innehåll

Fähler	9
Tanatas teskål	21
Cellon	41
Igelkotten	57
Tur	71
Summertime	83
Nödvärn	113
Grön	131
Taggen	149
Kärlek	163
Etiopiern	171

Den verklighet som vi kan tala om
är aldrig verkligheten i sig.

WERNER K. HEISENBERG

Fähler

Friedhelm Fähler hade varit allmänläkare i Rottweil i hela sitt liv, 2 800 listade patienter om året, mottagning på huvudgatan, ordförande i kulturföreningen Egypten, medlem i Lions Club, ostraffad, inte ens några böter. Förutom huset han bodde i ägde han två hyreshus, en tre år gammal Mercedes E-klass med skinnklädsel och luftkonditionering, runt 750 000 euro i aktier och obligationer samt en livförsäkring. Fähler hade inga barn. Hans enda släkting i livet var en sex år yngre syster som bodde med sin man och sina två barn i Stuttgart. Egentligen skulle det inte ha funnits särskilt mycket att säga om Fähners liv.

Om det inte hade varit för det där med Ingrid.

*

När Fähler var tjugofyra år gammal träffade han Ingrid på sin fars sextioårsfest. Även fadern hade varit läkare i Rottweil.

Rottweil är en småborgerlig stad rakt igenom. Som främling på besök blir man genast upplyst om att staden en gång grundats av adelsfamiljen Hohenstaufen och att

den är den äldsta i Baden-Württemberg. Mycket riktigt kan man också få syn på medeltida burspråk och vackra gamla butiksskyltar från 1500-talet här och där. Släkten Fähler hade alltid bott i Rottweil. De hörde till en av stadens förnämsta släkter och var alla ansedda läkare, domare och apotekare.

Friedhelm Fähler liknade en ung John F. Kennedy. Han hade ett vänligt ansikte, man tog honom för en sorglös man som lyckades med det mesta. Det var bara när man tittade närmare som man såg det sorgsna, det gamla och mörka i hans drag, något som inte var helt ovanligt hos människorna i den här trakten mellan Schwarzwald och de schwabiska alperna.

Ingrids föräldrar, som var apotekare i Rottweil, hade tagit med sig dottern till festen. Hon var tre år äldre än Fähler, en robust lantlig skönhet med tung byst. Havsblå ögon, svart hår och blek hy – hon var medveten om sin dragningskraft. Hennes ovanligt höga och metalliskt entoniga röst irriterade Fähler. Det var bara när hon talade mycket tyst som hennes satser fick någon melodi.

Ingrid hade hoppat av skolan och arbetade som servitris. ”Bara tillfälligt”, sa hon till Fähler. För honom spelade det ingen roll. På ett annat område som han var mer intresserad av låg hon långt före honom. Fähler hade hittills bara haft två korta sexuella förbindelser; de hade snarare gjort honom osäkrare. Han blev genast förälskad i Ingrid.

TVå dagar efter festen förförde hon honom efter en picknick. De låg i en lada och Ingrid var skicklig på sin sak. Fähner var så omtumlad att han friade veckan därpå. Hon sa ja utan att tveka: Fähner var ett så kallat gott parti, han läste till läkare i München, han var attraktiv och kärleksfull, och han skulle snart ta sin första examen. Men framförallt drogs hon till hans allvar. Hon visste inte riktigt hur hon skulle formulera det, men hon sa till sin väninna att Fähner aldrig skulle lämna henne. Fyra månader senare hade hon flyttat in hos honom.

Bröllopsresan gick till Kairo efter hans önskemål. När man efteråt frågade honom om hur det hade varit i Egypten svarade han ”tyngdlöst”, trots att han visste att ingen skulle förstå vad han menade. Där hade han varit den unge Parsifal, den rene dåren, och han hade varit lycklig. För sista gången i sitt liv.

Kvällen före hemresan hade de legat i sängen på hotellrummet. Fönstren var öppna, men det var ändå för varmt, luften stod still i det lilla rummet. Det var ett billigt hotell, det luktade rutten frukt och man hörde bullret från gatan.

De hade legat med varandra trots hettan. Fähner låg på rygg och följde den snurrande takfläkten med blicken, Ingrid rökte. Hon lade sig på sidan, vilade huvudet i handen och såg på honom. Han log. De låg så länge utan att säga något.

Sedan började hon berätta. Hon berättade om männen före Fähner, om besvikelser och misstag, men framförallt om den franske löjtnanten som hade gjort henne med

barn, och om aborten som nästan hade tagit livet av henne. Hon grät. Fähner blev förskräckt och höll om henne. Han kände hennes hjärta mot sitt bröst och visste inte vad han skulle göra. Jag har ansvar för henne, tänkte han.

”Du måste lova att du tar hand om mig. Lova att aldrig lämna mig.” Ingridts röst darrade.

Han blev röd och ville lugna henne, han sa att han ju redan hade lovat det under vigseln i kyrkan, att han var lycklig tillsammans med henne, att han ville ...

Hon avbröt honom tvärt, rösten var högre och hade fått den där metalliska, färglösa klangen. ”Lova!”

Och plötsligt förstod han. Det här var inget samtal mellan två älskande; fläkten, Kairo, pyramiderna, hetan på hotellrummet – som i ett slag försvann alla klyschorna. Han sköt henne en bit ifrån sig för att kunna se henne i ögonen. Sedan sa han det. Han sa det långsamt, och han visste vad han sa. ”Jag lovar.”

Han drog henne intill sig och kysste hennes ansikte. De låg med varandra igen. Den här gången var det annorlunda. Hon satt på honom, hon tog vad hon ville ha. De var som främlingar inför varandra, allvarliga och ensamma. När hon kom slog hon honom i ansiktet. Efteråt låg han vaken länge och stirrade upp i taket. Strömmen hade gått och fläkten rörde sig inte längre.

*

Naturligtvis tog Fähner sin examen med högsta betyg, han promoverades till doktor och fick sin första anställning på sjukhuset i Rottweil. De hittade en lägenhet, tre rum, badrum och utsikt mot skogsbrynet.

När de packade ihop inför flytten från München kastade hon hans skivsamling. Han märkte det först när de flyttade in i den nya lägenheten. Hon sa att hon inte kunde stå ut med skivorna eftersom han hade lyssnat på dem tillsammans med andra kvinnor. Fähner blev rasande. De sa knappt ett ord till varandra på två dagar.

Fähner tyckte om renheten i Bauhausstilen – Ingrid inredde lägenheten i ek och furu, hängde upp gardiner i fönstren och köpte färgglada sängkläder. Till och med de broderade underläggen och tennmuggarna fann han sig i, han ville inte verka överlägsen.

Några veckor senare sa Ingrid att hon irriterade sig på hur han höll besticken. Först skrattade han och sa att hon var barnslig. Men hon upprepade kritiken dagen därpå och dagarna efter det. Och eftersom hon tog det på allvar höll han kniven på ett annat sätt.

Ingrid klagade över att han inte gick ut med soporna. Han intalade sig att det var så här det brukade vara för alla gifta par i början. Kort efter det började hon beskylla honom för att komma hem för sent och flörta med andra kvinnor.

Förebråelserna tog aldrig slut, snart fick han höra dem dagligen. Han var slarvig, han grisade ner sina skjortor, han skrynklade ihop tidningen, han luktade illa, han tänkte bara på sig själv, han pratade smörja, han var otrogen. Fähner försvarade sig knappt längre.

Efter några år kom kränkningarna. Till en början återhållsamt, sedan allt starkare. Han var ett svin, han plågade henne, han var dum i huvudet. Sedan började obsceniteterna och skrikandet. Han gav upp. Han gick

upp på nätterna och läste science fiction-romaner. Han återupptog vanan från studietiden och joggade en timme varje dag. De hade slutat ligga med varandra för länge sedan. Han fick inviter från andra kvinnor, men han var inte otrogen. När han var trettiofem tog han över faderns praktik, när han var fyrtio hade han blivit gråhårig. Fähner var trött.

*

Fähners far dog när Fähner var fyrtioåtta, modern två år senare. För arvet köpte Fähner ett korsvirkeshus i utkanten av staden. Till huset hörde en liten park med vildvuxna blommor, fyrtio äppelträd, tolv kastanjeträd och en damm. Trädgården blev Fähners räddning. Han skickade efter böcker, prenumererade på facktidningar och läste allt som fanns att läsa om blommor, träd och dammar. Han köpte de bästa redskapen, fördjupade sig i bevattningsteknik och lärde sig alltsammans med sin egen metodiska grundlighet. Trädgården blomstrade, och Fähners perenner blev så kända i trakten att han kunde se främlingar stå och fotografera bland äppelträden.

Under veckorna stannade han kvar länge på mottagningen. Som läkare var Fähner omsorgsfull och medkännande. Patienterna uppskattade honom, hans diagnoser fungerade som norm i Rottweil. På morgnarna gick han hemifrån innan Ingrid hade vaknat och kom inte hem igen förrän efter nio. Han teg sig igenom kvällsmåltiderna, som var fyllda av anklagelser. Med sin metalliskt entoniga röst överöste Ingrid honom med glåpord efter

glåpord. Hon hade blivit fet, den bleka huden hade antagit en allt mer rosa ton under åren. Hennes valkiga hals var inte längre fast och hon hade fått en dubbelhaka som dallrade till vid varje spydighet hon vräkte ur sig. Hon hade andningssvårigheter och högt blodtryck. Fähner själv blev bara smalare och smalare. När han en kväll försiktigt föreslog att Ingrid kanske skulle söka hjälp hos en kollega till honom kastade hon en stekpanna mot honom och skrek att han var ett otacksamt svin.

*

Natten före sin sextioårsdag låg Fähner vaken. Han hade tagit fram det bleka fotot från Egypten: Ingrid och han framför Cheopspyramiden, i bakgrunden kameler, turistbeduiner och sand. När hon hade slängt bort bröllopsalbumen hade han plockat upp kortet ur soporna. Sedan dess förvarade han det längst in i garderoben.

Den natten insåg Fähner att han skulle fortsätta vara en fånge resten av livet. Han hade gett sitt löfte i Kairo. Nu om någonsin, när allt var svårt, måste han stå fast vid det; löften var inte bara till för att hållas i de enkla stunderna. Fotot blev suddigt för hans blick. Han klädde av sig och ställde sig naken framför spegeln i badrummet. Han såg på sig själv länge. Sedan satte han sig på badkarskanten. För första gången i sitt vuxna liv grät han.

*

Fähner arbetade i trädgården. Han hade hunnit fylla sjuttiotvå, fyra år tidigare hade han sålt praktiken. Som

vanligt hade han gått upp vid sex på morgonen. Han hade smugit ut ur gästrummet, där han bodde sedan flera år tillbaka. Ingrid sov fortfarande. Det var en klar septembermorgon. Dimman hade lättat, luften var frisk och kylig. Fährer rensade ogräs bland höstblommorna. Det var ett ansträngande och enformigt arbete. Fährer var nöjd. Han såg fram emot förmiddagskaffet han skulle dricka vid halv tio. Han tänkte på riddarsporren som han hade planterat i våras. Den skulle blomma en tredje gång senare under hösten.

Plötsligt smällde Ingrid upp terrassdörren. Hon skrek att han hade glömt att stänga fönstret i gästrummet igen, att han var en riktig idiot. Hennes röst gick upp i falsett. Blank metall.

Senare skulle Fährer ha svårt att beskriva vad han egentligen hade tänkt i det ögonblicket. Det hade börjat lysa inuti honom, hårt och skarpt, längst där inne. Allt hade blivit övertydligt i det ljuset. Bländande.

Han bad Ingrid gå ner i källaren och tog själv yttertrappan. Ingrid kom pustande in i källarrummet där han förvarade trädgårdsredskapen. De hängde längs väggarna ordnade efter funktion och storlek eller stod rengjorda i plåt- och plasthinkar. Det var fina redskap som han hade samlat ihop under årens lopp. Ingrid gick sällan ner hit. När hon öppnade dörren lyfte Fährer utan ett ord ner yxan från väggen. Den kom från Sverige, var handsmidd och infettad och rostfri. Ingrid tystnade. Han hade fortfarande på sig de grova trädgårdshandskarna. Ingrid stirrade på yxan. Hon vek inte

undan. Redan det första hugget klöv skallbenet. Yxbladet fortsatte genom bensplittret in till hjärnan och delade ansiktet mitt itu. Hon var död innan hon ens föll till golvet. Fähner hade svårt att få loss yxan och tog stöd med foten mot hennes hals. Med två kraftiga hugg skilde han huvudet från kroppen. Rättsläkaren noterade senare ytterligare sjutton hugg som Fähner hade gjort för att få av armar och ben.

Fähner andades tungt. Han satte sig på den lilla träpallen som han brukade använda när han planterade. Pallens ben stod i blod. Fähner blev hungrig. Efter en stund reste han sig, tog av sig sina kläder bredvid liket och tvättade bort blodet från hår och ansikte i tvättfatet i källaren. Han låste källardörren och gick uppför innertrappan in i huset. Där klädde han på sig igen, slog numret till polisens larmcentral, uppgav namn och adress och sa ordagrant: ”Jag har tystat Ingrid för gott. Ni måste komma genast.” Samtalet spelades in. Han lade på utan att vänta på svar. Han lät inte upprörd.

Poliserna kom utan sirener och blåljus några minuter efter samtalet. En av polismännen hade varit polis i tjugonio år och alla i hans familj hade varit patienter hos Fähner. Fähner stod vid grinden och gav honom nyckeln. Han sa att hon låg i källaren. Polisen förstod att det nog var bäst att inte fråga något: Fähner hade på sig kostym, men varken skor eller strumpor. Han verkade mycket lugn.

*

Rättegången pågick i fyra dagar. Ordföranden var en erfaren domare. Han hade blivit tilldelad målet trots att han kände Fähner. Men han kände även Ingrid. Och var det något han inte visste om henne fick han veta det han behövde av vittnena. Alla tyckte synd om Fähner, alla tog hans parti. Brevbäraren sa att han hade sett Fähner ”som ett helgon” och att det hade varit ”ett under att han hade stått ut med henne”. Psykiatrikern skrev ett utlåtande om att Fähner hade haft ”känslblockeringar”, otillräknelig hade han inte varit.

Åklagaren yrkade på åtta år. Han tog god tid på sig, han beskrev hur gärningen hade gått till och vadade genom blodet i källaren. Sedan sa han att Fähner hade haft alternativ, han hade kunnat skilja sig.

Åklagaren hade fel, det var precis det Fähner inte hade kunnat göra. I den senaste reformen av den tyska brottmålsprocessen avskaffades den obligatoriska vittnesedens funktion som försäkran om sanningen i ett vittnesmål. Det var länge sedan vi trodde på den. Tänker ett vittne ljuga så gör han det – ingen domare tror på allvar att en ed skulle hindra honom. Den moderna människan verkar inte bry sig om löften. Men, och detta *men* gör hela skillnaden, Fähner var inte någon modern människa. Han hade gett sitt löfte på allvar. Det hade hållit honom bunden hela hans liv, än mer: det hade gjort honom till en fånge. Fähner hade inte kunnat göra sig fri, det skulle ha varit att svika Ingrid. Det plötsliga våldsdådet hade fått tryckkokaren som han genom sitt löfte varit instängd i att explodera.

Fähners syster, som hade bett mig bli broderns försvarare, satt på åhörarbänken. Hon grät. Hans gamla sjuksköterska från praktiken höll henne i handen. Fähner hade blivit ännu smalare i häktet. Han satt orörlig på de anklagades bänk.

Det fanns inget att försvara i målet. Det var ett rättsfilosofiskt problem: Vad är meningen med bestraffning? Varför straffar vi? I pläderingen försökte jag hitta ett svar. Det finns mängder av teorier. Straffet ska avskräcka, straffet ska skydda, straffet ska hindra brottslingen från att begå ett nytt brott, straffet ska gottgöra oförrätter. Lagen sammanför dessa teorier, men ingen av dem passade riktigt in här. Fähner skulle inte döda någon igen. Det orätta i dådet var uppenbart, men det var svårt att se hur det skulle kunna gottgöras. Och vem ville utkräva hämnd? Det blev en lång plädering. Jag berättade hans historia. Jag ville att man skulle förstå att Fähner inte hade stått ut längre. Jag talade tills jag trodde att jag hade nått fram. När en nämndeman nickade satte jag mig på min plats igen.

Fähner hade sista ordet. I en rättegång hör man den åtalade sist, innan domarna har sin överläggning. Han bugade sig, händerna höll han knäppta. Han hade inte behövt lära sig det han skulle säga utantill, det var en sammanfattning av hans liv:

”Jag älskade min fru, men till slut dödade jag henne. Jag älskar henne fortfarande, det lovade jag henne att göra, hon är fortfarande min fru. Så kommer det att vara ända tills jag dör. Jag bröt mitt löfte. Jag måste leva med min skuld.”

Fähler satte sig, tystnade och stirrade återigen ner i golvet. Det var helt tyst i salen, till och med ordföranden verkade beklämd. Han sa att rätten skulle ha sin överläggning, domen skulle meddelas dagen efter.

På kvällen besökte jag Fähler i häktet igen. Det fanns inte mycket mer att säga. Ur ett knyckligt kuvert tog han fram fotot från bröllopsresan. Han strök med tummen över Ingridis ansikte. Ytskiktet på kortet var bortnött sedan länge, hennes ansikte var nästan vitt.

*

Fähler dömdes till tre år, häktningsbeslutet hävdes och han fick lämna häktet. Han beviljades frigång. Frigång innebär att den dömda måste sova på fängelset men kan vistas utanför anstalten på dagtid. Villkoret är att han utför något arbete. Det var inte lätt att hitta ett nytt arbete åt en sjuttiofååring. Till sist var det hans syster som kom på lösningen: Fähler registrerade sig som frukthandlare – han sålde äpplena från trädgården.

Fyra månader senare kom en låda med tio röda äpplen till advokatbyrån. I ett kuvert låg ett ensamt papper:

”Äpplena är fina i år. Fähler.”